

MAKTABDAN TASHQARI MASHG‘ULOTLARDA MEHNAT AN‘ANALARI MAZMUNI

Umurboyeva Xilola Jo‘raboyevna

Xovos tumani 14-maktab psixologi

ANNOTATSIYA

Shu maqsadda muayyan yosh guruhlarida tegishli uslub va usullar suhbat va ma‘ruzalar ilmiy siyosiy ma‘lumotlar, o‘quvchilar konferensiyalari, ekskursiyalar ko‘rsatmalari materiallar bo‘yicha mavzuli ko‘rgazmalar, jamoa bo‘lib muzey va kinolarga borish maqollar va hikmatlar, so‘zlar asosida mehnat mavzusida ertaklar yozish, mehnat mavzusidagi xalq ertaklarini inssenirovka qilish, xalq topshiriqlari bo‘yicha savol-javob kechalari, munozara va muhokamalar, viktorinalar, o‘yinlar uyushtirish o‘quvchilarning katta avlod tashkil etgan mehnat bayramlarida faol qatnashuvchi foydalanish mumkin.

***Kalit so‘zlar:** mashg‘ulot, ekskursiya, mehnatsevarlik, an‘analar, topishmoq, maqollar, xalq, qadr, urf-odatlar.*

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarini mehnatsevarlik ruhida tarbiyalash vazifasi faqat ta‘lim-tarbiya jarayonida emas, balki sinfdan va maktabdan tashqari olib boriladigan ishlar yordamida amalga oshiriladi. Pedagogik jihatdan to‘g‘ri tashkil etilgan sinfdan tashqari ishlar o‘quvchilarning bilim doirasini kengaytiradi va chuqurlashtiradi, dastur materiallarini puxta o‘zlashtirishga yordam beradi. Shuningdek, sinfdan tashqari ishlar jarayonida o‘quvchilarni mehnat an‘analari orqali mehnatsevarlik ruhida tarbiyalash, eng avvalo, mehnatni sevishga o‘zgar mehnatini qadrlashga, xalqimizning milliy qadriyatlarini e‘zozlash ruhida tarbiyalaydi.

Jumladan, suhbat uslubi o‘quvchilarning mehnat haqidagi tushuncha va tasavvurini boyitish ularga xalqning mehnatga oid urf-odatlar va an‘analari vujudga kelishi inson xayotidagi o‘rni xususida batafsil ma‘lumot berishning maqbul vositasi. Bunda mehnat haqidagi xalq maqollari, hikmatli so‘zlari, topishmoq va ertaklarni qo‘llash. O‘quvchilarning mehnat haqidagi bilimi ko‘nikma va malakalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. O‘qituvchi “An‘analar va ularning urf-odatlaridan farqi”, “An‘analarning jamiyatdagi ro‘li”, “Jamiyatda mehnat an‘analari”, “Ilg‘or an‘analarga bog‘liq og‘zaki ijodi namunalarini”, “O‘zbek xalq ertaklarida mehnat mavzulari”, “Mehnat to‘g‘risida maqollar va hikmatli so‘zlar”, “Hunar va mehnat quro‘llari haqidagi topishmoqlar” singari mavzularda suhbatlar uyushtirish uchun hikoya va tushuntirish uslublaridan foydalanish maqsadga muvofiq.

Ko'rsatmalilik va amaliyot uslublaridan foydalanib, yuqorida aytilgan mavzular bo'yicha ishlarni amalga oshirish mumkin. Masalan, darsda va darsdan tashqari vaqtlarda turli kasblar, ishlab chiqish, mazkur filmlar asosida suhbatlar o'tkazish, tushuntirishlar berish va hikoyalar qilish o'quvchilarga xalqning mehnat xaqidagi tarixiy me'rosidan tegishli ma'lumotlar berishga xizmat qiladi.

Maktab amaliyotida mehnat obyektlariga va ishlab chiqarishga ekskursiyalar uyushtirish, o'quvchilarni joylardagi turli kasb egalarining ishlari bilan tanishtirish yoki ularning mehnat an'analari madx etiladigan xalq bayramlarida faol qatnashishlariga erishish, o'quvchilarga mehnat va mehnatsevarlik mavzusidagi xalq og'zaki ijodi namunalari to'plashni topshirish, mazkur materiallar asosida albom va stendlar tayyorlash, ko'rgazmalar tashkil etish, jurnallar chiqarish kabi tadbirlardan foydalanish badiiy havaskorlik to'garaklari repertuarlariga mehnat haqidagi qo'shiqlarni, mehnat mavzusidagi xalq spektakllari va drammalarini kiritish boshlang'ich sinf o'quvchilari bilan "Xalqning ilg'or mehnat an'analari barxayot", "O'talarimizning mehnat xaqidagi fikrlari", "Mehnat to'g'risidagi baytlar va topishmoqlarni kim ko'p biladi" singari mavzularda musobaqalar, savol javob kechalari o'tkazish shuningdek, viktorinalar, ishlab chiqarish ilg'orlari bilan uchrashuvlar o'tkazish, turli xalq an'anaviy kasblari buyicha to'garaklar tashkil qilish katta tarbiyaviy ahamiyatga ega.

O'quvchilarni mehnat an'analari, urf odatlari va fikrlari bilan tanishtirish hamda shu asosda ularda mehnatsevarlikni tarkib toptirishning shakl va uslublari turli bo'lib, asosiy masala ulardan muntazam ravshda, ishni ko'zini bilib, o'z o'rnida foydalanishdir. Bu sohada pedagogik jamoa zimmasida katta vazifa turadi. O'zbek xalqining mehnatga oid urf odatlari, udumlari, an'analari va g'oyalari asosida o'qituvchilar o'quvchilarni mehnatsevarlik ruhida tarbiyalash ishida maktabning boshlang'ich sinf o'quvchilar va o'quvchilar jamoalarining o'quvchilar o'zini-o'zi boshqarish organlarining, maktabdan tashqari muassasalar (o'quvchilar uylari va saroylari)ning faol yordamida tayanish kerak. Mazkur tarbiya o'choqlari bir-biri bilan yaqin aloqa o'rnatib, xalqning mehnatga oid, udumlari, urf-odatlari, an'analari va g'oyalarini saqlashda tashabbuskorlik, faollik ko'rsatgan o'quvchilarni rag'batlantirish ularda ilg'or urf-odat, udum va an'analarga muhabbat hissini shakllantirishda o'ziga hos o'rin tutadi.

Sinfdan tashqari tadbirlarda (o'quv jarayonidagi singari) tegishli ko'rsatmali qo'llanmalardan, shuningdek, audivizual va ommaviy axborotlardan (masalan: gazeta materiallaridan, urf-odatlar va an'analarga bag'ishlangan radio hamda televideniye eshittirishlaridan) keng ko'lamda foydalanish kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. *Ahloq odobga oid hadis namunalari. -Toshkent: Fan, 1990- 72 b.*
2. *Abramyan E.T. Istokov kulturnoy tradisii - Tashkent: Fan, 1988 - 127 s.*
3. *Almetov N.Sh. O'quv-tarbiya jarayonida xalq pedagogikasining tarbiyaviy imkoniyatlaridan foydalanish. -Olma-Ota: Chimkent, 1993 – 89 b.*